

Uxío Novoneyra*

A xeito de autopoética

Toda autopoética é cáseque sempre posterior á propia obra: unha consecuencia que dela se sigue e non algo previo claramente establecido. Ela pode axudar, igual que axudan un prólogo ou unha crítica conductora, á lectura dun texto, mais impide como eles impiden a *lectura libre* que del faría un lector normal nin especializado nin deshabituado.

Por eso eu propúxenlle recentemente ó responsable da *Colección Merlín e Familia* que vai inaugurarse coa reedición de dous libros do *Existencialismo poético galego*: “Fabulario Novo” de Manuel Cuña Novás e o meu “Tempo de Elexía” que foi editado pola *Colección ADONAI*S baixo o título *Elexías do Courel e outros poemas*, propúxenlle digo que no meu libro vaia o texto poético só, desnudo, e que nunha folla aparte, dobrada e metida en cada volume, vaian a biografía i os textos críticos ou comentarios, para así preservar a liberdade e pureza do primeiro encontro do lector cos poemas, se éste así o desea e non desdobra a folla antetempo.

En canto a unha poética miña, máis que unha serían varias, como é normal nun poeta de longa traxectoria e que non se imite demasiado a si mesmo. En por hoxe

(*) Uxío Novoneyra naceu o 19 de xaneiro de 1930 na aldea de Parada de Moreda, na serra luguesa do Courel. “Este marco xeográfico courelán, como afirman Claudio Rodríguez Fer e Carmen Blanco na súa edición de *Os eidos* (Vigo: Ed. Xerais de Galicia, 1990), onde pasa a nenez e a primeira mocidade, conformará as vivencias básicas da súa futura creación poética, ata o punto de que esta non se pode explicar sen aquel”. Entre 1945 e 1951 vive en Madrid e empeza a escribir en castelán. No 1952 volve a Galicia e toma contacto co galeguismo e co nacionalismo. De 1953 a 1962 vive arredado na súa terra natal e enceta o seu ciclo poético courelían, que plasmará no libro *Os eidos* (Vigo: Galaxia, 1955), un poemario que coñecerá algunhas ampliacións, edicións e retoques (*Os eidos 2*, Vigo: Galaxia, 1974; *Os eidos. Libro do Courel*, Vigo: Ed. Xerais de Galicia, 1981 e 1985) e no que se contén o máis granado da súa produción poética.

Dende 1962 a 1966 volve a vivir en Madrid e traballa na radio e na televisión con programas sempre relacionados coa poesía. No 1967 regresa ó Courel e alí permanece ata 1983, ano no que se traslada a Santiago de Compostela, onde vive actualmente.

A dimensión política da súa poesía, así como a gráfico-visual, están recollidas en *Poemas caligráficos* (Madrid: Brais Pinto, Col. Cadernos da Gadaña, nº 1, 1979), e a dimensión erótica en *Muller pra lonxe* (Lugo: Deputación de Lugo, 1986). Máis adiante, en *Do Courel a Compostela* (Barcelona: Sotelo Blanco, 1988) recolleu composicións de temática política.

o único que direi é o que rexeito. Rexeito o idioma normativizado, homoxeneizado dos que siguen os ditados normativos do Instituto da Lingua, da Real Academia e do Parlamento e Xunta de Galicia, *impostos incluso ás obras de creación literaria* donde máis se precisa conservar *o sangue da Lingua* vivida, a súa forma peculiar i o aroma de infancia e comarca. Teimei e teimo que sea válida tamén na escrita de creación *a santa liberdade dos falantes*. Igual que rexeito ó *Galego Oficial*, rexeito a normativa reintegracionista oposta a el e non menos encorsetada e con olor a falsa e a nonpatria. Ambas quitáronlle a color, o sabor i a aventura a moita da Literatura Galega Última i envenenaron ca súa teimosía o mundo literario con odios e marxinações inda maiores que os existentes no partidismo político. E repito que no me opoño a un galego respetuosamente normativizado, eso si con moita maior flexibilidade e que dea cabida ás peculiaridades e que poda ser asumido e sentido como patria común unidora e fortalecedora.

O texto que sigue, o poema *V i a x e*, foi desencadeado pola visualización dunha carpeta de seis grabados de CARLOS CREGO, editada pola GALERIA MIQUEL SAMBRO de Barcelona, que estaba dende fai tempo agardando por un texto pra saír a luz**. Partín de eí e dunha conversa co pintor cando expuxo eiquí na *Galería Sargadelos* antes de irse a Eslovenia, onde se atopa actualmente na terra da súa muller. Partiu de eí e logo o poema foise polo seu lado. Xa que certos poemas só poden controlarse en parte despois de escritos, sometidos a unha implacable correución ate acetalos como nosos, guindados do resto de trivialidade e do arrastre da inercia da Lingua.

Anxo Tarrío pediume a primicia deste texto recentismo pra o *Boletín de Literatura Galega*.

(**) Velaquí as dúas cartas dirixidas ó poeta e que explican o proceso:

Carta 1ª.

Carlos Crego, Barcelona, 12 de xaneiro de 1991.

Benquerido Uxío:

Como dixen que iba facer, falei co meu editor Miguel Sambró a posibilidade de que ti fixeras os textos pra esta carpeta de seis grabados que leva feita, polo que a min me tocou facer, dende fai tempo, agardando quizaes que lle chegase calmo e xusto o seu complimentito literario. É por isto que leva sin poder saír á luz dende fai dous anos debido a que non trababa o escritor preciso que o podera facer. Si queres ser ti, por nós, por ti, por e por min, pídoche que sexas ti.

Si agardou por ti dous anos, agora pode agardar o que ti queiras. Ate agardar si queres a escribir un libro (o que ti queiras), longo (o que ti queiras), pra dicir e falar de nós. Podo creer en outras seis follas enchidas de poesía pra escoitar xunto os seis grabados pra os ir ollando, sen prisas, sen tempo: como ti queiras. Podo creer na creación dun libro-cartafol editado pra coñecemento da nosa feitura máis perfecta por enriba dun texto de presentación dos meus mudos grabados, mais fai ti o que ti queiras. Ou quizais xa teñas escrito o inédito, aquilo que pola súa condición de creación máis libre e íntima aínda non saíu á luz do coñecemento dos outros.

Agora comeza a mirar en ti istos grabados, a exposición en Sargadelos, a nosa tradición na túa casa cando me ofreceches o mel do Courel e aquel encontro fronte correos do catorce de decembro e aquela adicatoria a Marjan Pungartnik, e a miña na primeira folla do libro do Pórtico da Gloria e si queres ate no alonxamento e no silencio, e si queres comprométo-me a manter correspondencia escrita pra ir configurando: o que ti queiras. Manda unha señal de esperanza.

Chamareite antes de saír pra Slovenja pra confirmar o teu enderezo. Dá recordos a muller e fillos, pra ti garda xuntas a miña amizade e o teu sangue. Carlos Crego. P.D. Soio o que agarda vive (Manuscrito, pódese ler: "E que perdoe a nosa lingua a miña fala indocta").

Viaxe

Es de noche y con tus cerillas hago un faro
veo como tus velas siempre tendrán un viento
Eduarda Lillo***

- 1 Só aves e peixes van cas augas
Desafeitos da Terra viaxamos sin o mar

Os ceos sin o Ceo
O Ceo que só volve cos embates
fainos antigos com'as palabras

- 2 TODOS todo no viaxe

O soño didiante
seguro do espacio e da luz
sempre cara as illas do Sol
ás terras felices da doada certeza tan lonxe
que por eso cantamos

- 3 INVERTIMOLO camiño
Imos
i en nós regresan tódolos que viñeron

Carta 2ª.

Galería Miguel Sambró, Barcelona, 2 de febreiro 1991.

Apreciado amigo: tal y como habeis quedado con Carlos Crego, te envío una Prueba de Artista del libro de gravados que a través de la Editorial Joan de Serrallonga, he editado de él. Se trata de un trabajo que creo que tiene bastante interés, a pesar de llevar ya más de un año acabado.

Se trata de tres parejas de gravados-carborundum que inician esta nueva etapa a la que se ha lanzado el artista y que vienen arropados en una caja o envoltura que es, en sí, una obra más. Dicho trabajo no tiene título ni filosofía, un poco en consonancia con la actual situación evolutiva del autor.

Hemos comentado alguna vez con el artista que sería sumamente importante que encontrara alguien, especialmente entroncado con sus raíces, que intentara captar la trascendencia de estos trabajos, su poesía. Esta es la razón de su propuesta, que yo comparto plenamente. Para cualquier aclaración no dudes en ponerte en contacto conmigo, quedando para ello a tu disposición. Aprovechando la ocasión para saludarte atentamente. Miguel Sambró.

(***) *Poesía española*, Madrid 1964.

4 COSTAS pobres

Non non ñoramos que o camiño é o camiño
perdídalas rotas
e que o mar é o mar
inda pros que van
inda pros que volven enteiros de lonxe

5 NON buscamos engañarnos co soño
mailo home é as veces de outro destino
Xa mares e mapas están nos seus ollos
Sempre estarás Grecia tralas nebras i as augas

6 ANQUE volva só co viaxe feito
non foi pobre o empeño i a certeza en chegar
que así nos sostuvo
cando as augas buscaban a quilla
comprobaban as cadernas
e ralvaban o
o van

7 CHEGAMOS eiquí con esta forza
e agardamos non perdela xa
por maior embate ou escuro longo

Sabemos que misterio e necesidade nos protexen
e como na profecía feita ca nosa luz
cando un mesmo non vía
volvemos
volveremos proclamar a certeza

8 DE tódalas naves cabalos e carros que parten
sai un canto de permanencia

Lonxe se vei do cimo do pulo
e hai singladuras que nin precisan do mar

9

CREGO

*anque non chegues a Grecia
hai outras costas nombradas
con portos de arribo e partida
e mares iñotos pra que Ulises se perda*

igual que este canto se foi do meu tono

Compostela
Febreiro, 1991